

Az ismétlés formái és funkciói Krúdy Gyula *Szindbád ifjúsága* című kötetében

Pethő József

Az elméleti alapokról és a módszerről

Az alábbi dolgozat egy nagyobb munka részlete, pontosabban szólva: egy nagyobb munka részletének vázlatos formájú bemutatása.

Egész munkám — és így természetesen e részlet — alapjának a funkcionális stilisztikát (vö. Szathmári 1994: 27–28) tekintem, a stilisztikának azt az irányzatát, amely nemcsak megengedi, hanem alapelveként tekinti a különböző, pl. szövegtani, pragmatikai, beszédetté-elméleti eljárásmodok alkalmazását, illetve az irodalomelméleti, poétikai stb. eredmények felhasználását (Szathmári 1999: 57). A teljes értekezésben ezek a szempontok a megfelelő súllyal jelentkeznek, a terjedelmi korlátok miatt most azonban csak utalni tudok ezekre.

A *Szindbád ifjúsága* kötet ismétlésformáit itt lényegében a retorikai, azaz elokúciós szempontból tárgyalom. Természetesen ez a megközelítés magában foglal másodlagos jelleggel már itt is egyéb szempontokat.

Jómagam ugyanis úgy gondolom, hogy bár elkülöníthető a retorikai hagyományhoz kapcsolódó „elokúcióstilisztika” és a stílust viszonyként értelmezők stílusfelfogása, de e kettő nem kizárja, hanem feltételezi egymást (Fehér 1996: 27); végeredményben pedig a stílus diszkurzív elmélete felé halad a stilisztika (Tolcsvai Nagy 1995: 219–31).

Retorika és stilisztika viszonyát egzakt módon írja le Gáspári László (1996: 38) új retorika- és stíluselméletében: „Ha az inventiót és az elocutiót módszernek (szabálynak, műveletnek) tekintjük, a retorikában testet öltő formális lehetőségrendszer működése során funkcionálissá válik, és a retorika szükségképpen átfordul a stilisztikába. Retorika és stilisztika a műalkotást illetően a kompetencia és a performancia olyan kölcsönviszonya, amely egymástól elválaszthatatlan két aspektus”.

Az ismétlést mint a gondolatok elrendezésének formai megoldását pragmatikus–ismeretelméleti kategóriának tekintem, mely a gondolkodás dialektikus jellegén túl a szemléleti–hangulati létezés módnak is formulája; megjelenését természetesen a nyelv biztosítja: a szövegegység, a mondat-, a szintagma- és a lexémaszint (Gáspári 1996: 60).

A fent röviden vázolt elméleti háttért tekintve alapnak gondolatmenetemet e részben főleg Fónagy Iván (1999: 17–123) az ismétlés formáit rendszerező munkájára építettem.

Hangalakzatok

A hangalakzatoknak vitathatatlanul nagyobb szerepe lehet és van eleve egy rövidebb szövegben, azaz egy lírai versben, mint a novellában (vö. Szegedy-Maszák 1980: 425–6). Több szövegrészletben azonban szembetűnő a Krúdy-novellában is bizonyos hangoknak a szokottnál gyakoribb visszatérése vagy antitézise.

„Szindbád csendesen meghúzta a csengettyű fogóját és valahol gyorsan pattogva — mint csendes tó vizén a tavaszi zápor — szólott meg egy kis csengő” (Ez és minden további Krúdy-idézet a *Szindbád ifjúsága* című kötetből, a Nyugat kiadása, 1911; 39. A továbbiakban csak a lapszámot adom meg.)

A csend hirtelen megtörését és a tíz év utáni találkozásra készülő Szindbád izgalmát is jelzik az alliteráló affrikáták, explozívák.

Szindbádöt „csak a nők mulattatták, csak ők érdekelték. Amit tanult, olvasott vagy utazott, mind csak azért tette, hogy a nőknek hazudhasson, mesélgethessen” (53). Ennek a rajongásnak és annak, ami implicite ebben benne van, ti. a férfiak világának elutasítása, kifejezője a hangok szintjén *A női arckép* két részlete. Szindbád a városka fotográfusának kirakatát nézegeti, először a férfiak arcképeit:

„A fiatalabb urak legalább is olyanformán mosolyognak a képeken, mint ha örökkön-örökké készen volnának arra, hogy a nő évekig, késő öregségig az arcképeket fogja szemlélni, sóhajtozva és elmerengve. A megyei hivatalnokok vadászkalapban, a doktorok szemüveggel és az ügyvédek komoly redingotban láthatók a kis városka fényképésze kirakatában. És az a kiviaszkolt bajuszú, középen kettéválasztott, bodorított fürtözetű férfiú, kezében glâce-kcsztyűvel és frakkmellényében selyemkendővel — bármilyen legyen, ha nem a városbeli táncmestert ábrázolja ... És a koszorú kellő közepén egy komoly, kopasz, rendjeles úr ...” (36).

A férfiakkal szembeni fenntartásokat (ellenszenvet?) hivatott kifejezni a szokatlanul sok expozíva, főleg a kemény *k*. Fónagy Iván (1999: 21) a *k* kapcsán József Attilát idézi:

K betűkkel szól keményen
címe: „Költőnk és kora”.

„A nők arcképei szív-vidámító és tanulságos látványnak ígérkeztek. Néhány nőegyleti öreg hölgytől eltekintve, csupa csinos és kellemetes arcok néztek farkasszemét Szindbáddal” (37).

Egyrészt fontos tény a palatális magánhangzók dominanciája, a palatális és veláris magánhangzók aránya: 36:21. Másrészt eltűnik a *k*-alliteráció, a helyében lépő *cs*-alliteráció pedig egészen már jelentésszociációkat hív elő.

Szóalakzatok és mondataalakzatok

Jellemzőek az anafórikus helyzetben nyomatékosává váló, bizonytalanságot kifejező nyelvi eszközök:

„*Mintha* még egyszer akarná kezdeni élete regényét ... *Mintha* új és ismeretlen érzéseket keresne ... ” (26).

„*Vagy* egy asszony alszik odabenn csöndesen, és valakiről hosszasan és édesdeden álmodik. *Vagy* talán egy kép függ a falon, a bezárt ablak mögött, valakinek a képe, akinek kedvéért örökös homályba borult a szoba ... ” (48).

„egyszer egy régi, félhomályos, *félíg* elfeledett, *félíg* álmódott estén az egykori dajka az ifjú Szindbád szobájába lopózott” (112). Itt komma elején áll az ismételt szó.

A jelentésmódosító ismétlés egyik esete az óind poétikában a rthávrtnak nevezett alakzat: a szinonim szavak párosítása. Ez a páros szerkezet különböző korokban, műfajokban tűnik fel, igen eltérő funkcióval. Viszonylag gyakori Krúdy novelláiban is: „*tekintet nélküli, üres szemére, im most világosan emlékszik*” (8).

„De könnyebb lett volna a ... Poprád acélos vizéből kiválogatni a víz-cseppeket származásuk helye szerint, mint Szindbádnak *osztályozni, rendezni* az emlékeket” (9).

„Szindbád az ablaknál állott és *szórakozottan, elgondolkozva* nézegette az előtte elterülő piacteret. Igen erre járt az algimnáziumba, rövidszárú csizmácskái itt kopogtak a kivájt köveken, és a toronyban, ahol harangozott, bizonyára megtalálná a nevét valamelyik korhadt gerendán ... ” (12).

Az ilyenféle ikerszerkezetek Montaigne műveiben is gyakoriak, ez a francia bölcselemből emberi-írói magatartásával hozható összefüggésbe, ugyanis a Montaigne-esszéiben habozást, megfontolást, mérlegelést érzékeltetnek a szópárok (Fónagy 1999: 35). Krúdy esetében — mint a fenti példák igazolják — bizonyára legfőképp a múltidézés pszichés folyamatával, az emlékkere-essel, -felidézéssel vannak szoros kapcsolatban a páros szerkezetek. Lehet azonban az erősítés is ezek szerepe:

„Szindbád a sorsra, a véletlenre bízta élete hajóját” (53).

„Fánikát magam is rendkívüli lénynek ítélt meg, akiért kár volna, ha itt elhervadna, elpusztulna” (105).

„A sors, a véletlen, talán a végzet úgy rendelte, hogy határszéli há- zunk vagyoni viszonyai meginogtak. A sors, a véletlen, talán a sötét vég- zet úgy akarta, hogy én reám essék a választás, mint aki a megbillent mérle- get helyreteszi” (103). — A halmozás itt anaforikus ismétléssel, illet- ve paralelizmussal kombinálódik, a *rendelte* és az *akarta* szavak viszo- nyát pedig az epibolé kategóriájával írhatjuk le. Ez utóbbi részlet tehát példa a komplex alakzatra. Ez utóbbi fogalmat Gáspári László (1997... 11) így definiálja: „Egy domináns szemantikai jegyen vagy pragmatikai ke- reten (mint globális struktúraszervező eíven) belül a különféle alakzattípusok funkcionálisan társulva, egymásba, illetve egymásra épülve komplex alakza- tot képeznek, képezhetnek.”

A komplex alakzatra példa a *Szindbád útja a halálnál* című novella kö- vetkező két mondata is:

„Csak a nők mulattatták, csak ők érdekelték” (53).

A két mondat egység nyomatékosító szerepű anaforával felépülő pa- ralelizmust mutat, mindez fokozással (climax) is kombinálódik, mivel a *mulattatták* és az *érdekelték* ebben a kontextusban szemantikai intenzitásában eltér.

„Sok tüzes szem, sok forró csók, sok őszinte szívből jövő ölelés emléke fűzte Szindbádót a szeles Lemberghez” (54).

Az anaforával kombinálódó felsorolás birtokos jelzői elemei szemanti- kai intenzitásukban eltérnek, felépítő jellegű fokozást (climax) mutatnak. Az alárendelő halmozás — Krúdyra különösen jellemző — leggyakrabban alkalmazott jelensége, az epithetonok halmozása (vö. Szabó G. – Szöré- nyi 1988: 142) archetipikusan az életre utal: *tüzes, forró, [szívből jövő]*. Vö.: „Szindbád ... csak homályosan sejtette, hogy most is, mint már annyiszor, valamely leány vagy asszonyféle akad útjába, aki majd új életet önt belé, friss vért az ereibe ...” (53).

A szóhalmozás Krúdy egyik kedvelt alakzata. Szerepe, illetve sűrű előfordulásának oka nagyjából a szinonim szópárokéval megegyező.

Amália „*halkan, kedveskedve, simulékony, mély hangon* kérdezte Szindbádöt” (49).

„A szegénységben elerőtlenedve, ellustulva nem vállalkozott könnyű kalandokra, és dehogyis örült, ha *bársonyos, álmodozó vagy révedező* pillanásokkal találkozott a szemé” (52).

„*Hervatag, búskomoly, csöndes és halk* teremtésnek szokta elképzelni Málcsit” (140).

A felsorolás (enumeratio) az egyik legtöbbször előforduló alakzat Krúdy e kötetbeli novelláiban. Különösen gyakran találkozunk vele, ha az író nőket ábrázol, idéz föl:

„Nehezen ment az emlékezés, mert egy nagy csók a *leány húsos, tapadó, forró, nedves* ajkairól! útjába állott mindenféle más emléknek” (30).

„*teliholdas éjszakákon* ellebbentek a szemé előtt azok a *nők, leányok és asszonyok*, akik szíve szerelmét hívták ... És eszébe jutottak *hajak, szemek, vállak és karok*, amelyek az övéi voltak” (113).

„A csendben, a néma hegedűk mellett könnyen tovaillelnek a rózsaszínű felhők, a holdas, szerelmes *esték*, a nyárfa *sóhajtása* és a messze lévő szép leány vagy asszony *hangja, csókja, ölelése*” (80). — Itt a felsorolás a szemantikai intenzitás különbsége folytán fokozássá (climax) lesz.

Férfiakról szólva is él a felsorolással Krúdy, ekkor azonban gyökeresen megváltozik az alakzat hangulati hatása, funkciója:

„Azután egy *csizmás, lompos, vörös, szeplős* legény bandukolt elő” (39).

„Pápai, a társulat sűgőja egykor *titkárom, kutyám, régi rossz csizmám*” (70).

Az utóbbi példánál feltűnő a hírértékszint hirtelen változása; ez egyúttal anticlimax.

A főhős anyagi, erkölcsi lecsúszását reprezentálja az antiklimax a következő példában: „Szindbád a maga könnyelműsége és kapzsisága miatt ment tönk-re. Szíriai kereskedőkkel kockázott, s a perdülő kockán elúszott Szindbád *vagyonkája, hajója, selyemköpönyege*” (52).

Párhuzamos szerkezetek, paralelizmus

A paralelizmusnak két alaptípusa van: „1. a variáció a szerkezet megtartásával a tartalmat módosítja kisebb-nagyobb mértékben; vagy ellenkezőleg

2. a tartalmat lényegében megtartva igyeckszik a kifejezési formától minél jobban eltávolodni” (Fónagy 1999: 44).

A paralelizmus funkcióit vizsgálva a Krúdy-novellákban a következők tűnnek fontosnak: a párhuzamba állítás a preracionális értelmezés jellegzetessége volt, Freud ezt „primér mechanizmusnak” nevezte. „A primér mechanizmus érvényesülése jellemzi az álom nyelvet és a mítoszok nyelvét. A paralelizmus alkalmas a tudatunk számára hozzá nem férhető analógiák kifejezésére. A paralelizmus összekapcsolja, egy szintre hozza mindazt, ami azonosnak nyilvánul a tudattalan szintjén” (Fónagy 1999: 58). Ilyen gyakran Krúdynál az álom és a való, a múlt és a jelen, a következő részlet erre példa.

A múltat és a jelet egyébként már a tűnődést bevezető mondat is párhuzamba állítja, igazából nem tudhatjuk, most vagy rég fogalmazódtak meg a következő lehetőségek, illetve egykor és most is.

„Már akkoriban eltűnődött ezeken a halott ablakokon, amelyeket sohasem nyit fel senki, és a por vastagon rakódik a zsalukra ... Talán egy halott fekszik ott ravatalán ... Vagy egy asszony alszik odabenn ... Vagy talán egy kép függ a falon, a bezárt ablak mögött, valakinek a képe, akinek kedvéért örökös homályba borult a szoba” (48).

A paralelizmusnak még érdekesebb esete az, amikor A hídon című novellában egy hosszabb szövegrész után* következik a „felelet” a hívó mondatra:

„(Szindbád) ... a háromlábú billiárdasztal felett dákójára támaszkodva, kecsesen, könnyedén és ábrándosan álldogált” (46).

„(egy fiatal tiszt) nyurgán, hanyag előkelőséggel, nyakánál kigombolt zubbonyban áll dákóra támaszkodva az asztal felett” (49).

Az első mondat szerkezete:

$(J_{\min} - H_{\text{hely}}), (H_{\text{hely}} - H_{\text{állapot}}), H_{\text{állapot}} - \text{mód}, H_{\text{mód}}, H_{\text{állapot}}, \text{Áll.}$

A második mondaté:

$H_{\text{állapot}}, (J_{\min} - H_{\text{állapot}} - \text{mód}), (H_{\text{hely}} - J_{\min} - H_{\text{állapot}}), \text{Áll.}, (H_{\text{hely}} - H_{\text{állapot}}), H_{\text{hely.}}$

* „Az elemzés automatikus korlátozása a közvetlen szövegkörnyezetre mesterséges szakadékot teremt az összetartozó és látszólag elszigetelt sorok között” — figyelmeztet Jakobson (1966/1972²: 407) Austerlitz osztják és vogul versek párhuzamos szerkezetét vizsgáló tanulmányát bírálva. Megjegyzésének érvényessége a prózára vonatkozóan sem vitatható.

Alaptagokra bontva:

1. mondat:

H_{hely}, H_{áll} H_{áll-mód}, H_{mód}, H_{áll}, Áll.

2. mondat:

H_{áll}, H_{áll-mód}, H_{áll}, Áll, H_{áll}, H_{hely}.

A fenti két mondat egység tehát nemcsak tartalmi, hanem szerkezeti paralelizmust is mutat (vö. Jakobson 1966/1972²: 403). Egyéb elemek mellett ez az alakzat is (a novella címére utalva:) hídként köt össze múltat és jelent, így jön létre az elválasztás nélküli egymásmellettség, másképpen megfogalmazva az, amit Fónagy Iván a tudattalan szintjén megvalósuló azonosságnak nevez (l. fent).

Hasonló paralelizmus, ugyanebből a novellából: fiatal korában Szindbád gyakran „a híd kőpárkánya mellől álmódozva nézte a messziségben alvó kék erdőket” (46).

Az öreg Szindbád visszatérve „a régi hidra ment, ahonnan sokáig elgondolkozva nézte az alkonyatban álmódozó messzi erdősegeket” (51).

Az ellentétes párhuzam kisebb szerepet kap, de azért ez is előfordul, például:

„Volt gazdag és volt szegény. Szeretett hajadonokat és érett asszonyokat. A legjobb borból ivott és fillér nélkül is ödögött. Volt hódítóan egészséges, és volt beteg és szomorú” (25).

Evokáció és felidézés

A felidézés, az evokáció is az ismétlés egyik típusa. „az ismétlés diszkrét módja: költői üzenetsűrítés” (FÓNAGY 1999: 90).

Az archaizálás kétségtelenül jelen van valamilyen mértékben a Krúdy-szövegekben, a korabeli nyelvre vonatkozó biztos kompetencia híján azonban nehéz felelősséggel minősíteni. Bizonyára régiesnek tűnhetett azonban — kisebb-nagyobb mértékben — 1911-ben is a mikor helyett gyakran álló *midőn*, a *lesz* váltoगतó *leend*. Hasonló párok, tehát mindkét alak előfordul: *arckép* — *fotográfia*, *lány* — *leány*; „a nevelők még mindig szokásos témájukon nyargalásztak: nyelvészeti kérdéseket fejtegettek. Mi a helyesebb: *leány* vagy *lány*, *sőt* *lyány*?” (75).

A három muskatéros című novellából néhány példa a szókincsbeli és alaktani archaizmusokra: *muskatéros*, *bugvelláris*, *virtus*, *direktor*; *szólott*, *Pécsett*, *ajakán* (80–86).

Az idegen neveknek, szavaknak is szerepe van Krúdy nyelvében, ezek általában, távoli tájakat (esetleg korokat) idéznek: *Szindbád*, *Lubomirski* (15 stb.), *lovag Bresztóczy* (20 stb.), *stambuli bazár* (46) stb.

„Az elbeszélő műfajokban a rejtett idézés, az átélt beszéd felel meg az evokatív sűrítésnek” (FÓNAGY 1999: 94). A szabad függő beszédre hozható példák közül két tipikus:

„Már akkoriban eltűnődött ezeken a halott ablakokon, amelyeket sohasem nyit fel senki, és a por vastagon rakódik a zsalukra. Vajon mi lehet az ilyen ablakok mögött? Talán egy halott fekszik ott ravatalán és sárga viaszgyertyák bágyadt, kékes párák közepette lobognak a koporsó körül. Vagy egy asszony alszik odabenn csöndesen, és valakiről hosszasan és édesdeden álmodik. Vagy talán egy kép függ a falon, a bezárt ablak mögött, valakinek a képe, akinek kevéért örökös homályba borult a szoba ...” (48).

A beszélt nyelvre jellemző szerkezet is jelzi a szabad függő beszédre való váltást:

„Magányosan mendegélve, késő éjszaka, alvó házak, alvó fák között lelkében, mint a huborék csendes tó vizén, felhangzott egy dalocska, amit a téli estén a határszéli csárdában piros bor mellett énekelt a leányka, akinek nevét elfeledvén, mint »kismadár«-ról emlékezett meg magában. A »kismadár« és a színészkedő igazgató, Ferenc páter, amint az asztalnál dalolva, egyet-egyét horkantott ... Künn sűrű hóesés, amely csöndes, mintha régi sírok felett hullana a hó” (107).

Mindkét esetben a múlt felidézéséhez kapcsolódik a szabad függő beszédre való átváltás, az „átélt beszéd”.

Belső forma

Szathmári István (1994: 49) az ismétlést — egyéb alakzatok mellett — a mondaton túlmutató szövegstilisztikai jelenségként is tárgyalja. Szorosan érintkezik ezzel Fónagy Iván (1999: 339–351) rendszerezése: az ismétlődés típusait ugyanis ő sem csak a szavak, mondatok, hanem a belső forma szintjén is vizsgálja. A belső formát így értelmezi: „a nyelvi jellegű elrendezést (a költői nyelvet, a kifejezés szintjét) mint külső formát állítjuk szembe a grammatikától független, többnyire mondaton túli elrendezési törvényekkel, a tartalmi szerkezettel, a jelentés szintjével, mint belső formával” (Fónagy 1999: 333 — kiemelés tőlem; P. J.).

A paralelizmus a cselekmény szintjén több novellában szövegszervező elvként jelentkezik: *Szindbád* két — múltbeli és jelenbeli — utazása,

szerelemi kalandja áll párhuzamban például a *Szindbád*, a *hajós*, a *Szindbád második útja*, a *Női arckép a kisvárosban* és *A híd* című novellákban.

A következő példában a cselekmény két, párhuzamos rétege fonatszerűen, egymást váltogatva van jelen a szövegben, a két réteg: a múltbeli és a jelenbeli utazás párhuzamosságát kiemeli a *piros* szó rekurrenciája.

„Így utazott Szindbád, a hajós, egy télen a kárpáti fennsíkon, mindig fel-felé, észak felé, mintha egyenesen a Kárpát kellős közepébe akarna felvágatni csengős lovaival ...

A szeles, jéghideg levegőben Szindbád pokrócok és bundák között arra az időkre gondolt, midőn kis diák korában erre legelőször utazott, és a főerdész tüzes lovait maga hajtotta, és az útra jól beborozott a késmárki vendégfogadóban. Mintha most is látná maga előtt a bakon a főerdész piros fülét és arcát, valamint zuzmarás bajsának a hegyét. Hirtelen a pörkölt dió szaga, valamint a friss kalács illata ütötte meg az orrát ... Persze, persze, akkor huszonöt esztendő előtt karácsony volt, amikor ezen a tájon utazott, és a szüleihez igyekezett az ünnepi napokra.

A főerdész úrnak olyan piros volt a bekecse, mint a forrázott rák színe ... És ime, a pohos toronynak a dereka, amint a völgyből amott kibontakozik, éppen olyan piros színű, mint a régi bekecs volt. Piros a torony hasa, mint a jezsuita generálisnak a köntöse, akinek képét ugyan hol is látta valaha? ... Ah, megvan. A kis városkában, az algimnáziumhoz tartozó régi kolostorban, a hosszú, félhomályos folyosón, ahol annyi tömérdek régi papnak az arcképe (derékig, olajban) függ egymás mellett. A fekete köntösű szerzetesek között szinte kivirít a jezsuita generális piros kabátja. Vagy talán valami régi pápa képe volt az? Incéé vagy Benedeké? ... A lovak várost szimatolván, a kocsis az utazás végcélját tudván, gyorsan viszik a szánt a piros derekú torony felé” (7–8).

Ez a fajta ismétlődés gyakran a mondatok paralelizmusával együttesen jelentkezik, egy ilyen formára fent már utaltam: „(Szindbád) ... a háromlábú billiárdasztal felett dákójára támaszkodva, kecsesen, könnyedén és ábrándosan álldogált” (46), „(egy fiatal tiszt) nyugán, hanyag előkelőséggel, nyakánál kigombolt zubbonyban áll dákóra támaszkodva az asztal felett” (49).

A belső formához tartozó ismétlésforma a személyek megkettőződése is, ennek prototípusa a hasonmás-képzés. „A hasonmás szóban eleve benne rejlik az önellentmondás: a megfelelés és a másság, a párhuzam és az ellentét” (Fónagy 1999: 347).

Szindbád, amikor visszatér diákkora kisvárosába, a tánciskolában egy huszonöt évvel ezelőtti hangot vél felismerni: „A különös, izgató és titkos kacagás Szindbád füléhez ért, és a hajós meglepetten, csodálkozva emelte föl

a fejét. Ezt a kacagást ő más hallotta valahol, valaha ... igen, így kacagott Anna, a szép, telikeblű és kövérkés Anna ...” (21). Nemsokára aztán megpillanthatja az egykori Anna hasonmását is: „Szindbád, a hajós, alig csodálkozott azon, hogy a Fritz táncosnőjébe a telikeblű és világosbarna hajú Annát fölismerte. Igen, ő volt az, Anna: a régi szép, kacér és nevetgélő Anna” (22). Utóbb természetesen kiderül, hogy a „régii Anna” leányával találkozott Szindbád. Szintén leányában kel új életre a hajós egykori szerelme, Amália *A hidon* című novellában, itt az ifjú Szindbád alakja a fiatal katonatisztében ismétlődik.

Következtetések

Az itt tárgyaltak összegzése csak a Krúdy-műben előforduló ismétlések több szempontú megközelítésének keretébe illeszthető be. Néhány tanulság levonása azonban indokoltnak tűnik:

1. A vizsgált alakzat Krúdy stílusának egyik domináns jellemzője.
2. Az ismétlés változatos formákban és funkciókban fordul elő.
3. Mivel a stílus a szövegértelmezés része, a Krúdy-szöveg adekvát értelmezéséhez nélkülözhetetlen ezeknek az ismétlésformáknak és -funkcióknak a feltárása, explikációja.

Hivatkozások

- Fehér Erzsébet 1996. A stilisztika Janus-arca hazai tükörben. *Nyr.* 13–30.
- Fónagy Iván 1999. *A költői nyelvről.* Corvina. Bp.
- Gáspári László 1996. Egy új retorika- és stíluselmélet vázlatja. In: Szathmári István (szerk.): *Hol tart ma a stilisztika?* Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp. 34–80.
- Gáspári László 1997. Az ismétlés alakzatairól. Kézirat.
- Jakobson, Roman 1966/1972². Grammatikai párhuzamosság a népköltészetben. In: *Uő.: Hang — jel — vers.* Gondolat Kiadó Bp.
- Szabó G. Zoltán–Szörényi László 1988. *Kis magyar retorika.* Tankönyvkiadó. Bp.
- Szathmári István 1994. *Stílusról, stilisztikáról napjainkban.* Nemzeti Tankönyvkiadó. Bp.

- Szathmári István 1999. Van-e szükség stíloselemzésre? In: V. Raisz Rózsa – H. Varga Gyula (szerk.): *Nyelvi és kommunikációs kultúra az iskolában*. MNyTK. 212. szám 57–66.
- Szegedi–Maszák Mihály 1980. Az ismétlődés mint a művészi anyag formává szerveződésének elve. In: Uő.: *Világkép és stílus*. Magvető Könyvkiadó. Bp.
- Tolcsvai Nagy Gábor 1995. A stílus diszkurzív elmélete felé. *Helikon*. 220-231.